

Politiky súdržnosti a podpora vzdelávania v marginalizovaných rómskych komunitách: Prípadová štúdia okresu Trebišov

Jozef ANTOŠ, Alena ROCHOVSKÁ, Richard FILČÁK, Jurina RUSNÁKOVÁ

Abstract: Education is among the main declared objectives of cooperation cohesion politics concerning marginalised Roma communities. Support of education has been done through series of targeted financial interventions supported by structural and cohesion funds. The Trebišov region district, according to the results of The Atlas of Roma communities, belongs to regions with significantly high proportion of the Roma ethnic minority. Based on the results of research in the Trebišov region district, we explore main research question: to what extent were/are the interventions subsidized from the cohesion and structural funds targeted on communities with the highest marginalised Roma communities? To verify this question we use mainly data referring to the size of marginalized Roma communities and data on the allocation of funds under the Operational Programme Education.

Keywords: marginalized Roma communities, Trebišov region, education, cohesion policies

Úvod

Rómovia patria medzi najväčšie európske etnické skupiny, ich počet sa odhaduje na desať až dvanásť miliónov ľudí. Slovensko sa radí medzi krajiny s najväčším zastúpením rómskej menšiny v Európe, z hľadiska absolútneho počtu Rómov i najvyšším relatívnym podielom z celkového počtu obyvateľov. Po slovenskom a maďarskom obyvateľstve ide o tretiu najpočetnejšiu etnickú skupinu obyvateľstva v krajine.

Podľa výsledkov z posledného Sčítania obyvateľov, domov a bytov (ďalej SODB) žilo v roku 2011 na Slovensku 105 738 Rómov a ich podiel na celkovom počte obyvateľov tak vzrástol za desať rokov z 1,67 % (ŠÚSR 2001) na 1,96 % (ŠÚSR 2011). Ako mnohí autori upozorňujú (napr. Matlovičová et al. 2012, Majo 2014), ide iba o deklarovanú etnicitu. Mnohí Rómovia pri sčítaní uprednostňujú uvedenie inej ako rómskej národnosti, objektivita týchto údajov je preto často spochybňovaná.

Často využívaným zdrojom dát o počte (alebo odhadoch) veľkosti rómskej populácie na Slovensku je Atlas rómskych komunit 2013 (Mušinka et al. 2014). Hoci jeho autori zdôrazňujú, že Atlas rómskych komunit v žiadnom prípade nepredstavuje nejakú formu cenzu alebo sčítania rómskeho obyvateľstva, poskytuje dáta, ktoré môžu byť východiskové pre verejnú správu, neziskový a súkromný sektor pri nastavovaní cieľených verejných politík a programov zameraných na zlepšovanie životných podmienok a sociálnu inklúziu rómskej populácie.

V rámci Atlasu sa primárne zisťovali údaje o infraštruktúre obcí a rómskych osídlení, dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb, politickej a občianskej participácii rómskych obyvateľov, o ekonomických a kultúrnych aktivitách či školskej infraštruktúre. Až následne sa vo vzťahu k týmto charakteristikám zaznamenávali aj odhady o početnostiach obyvateľov. Takáto metodológia a výskumný postup je v súlade s normami na ochranu osobných údajov, pretože sa neskúmala etnická identita jednotlivcov a nezberali sa osobné dáta, ale robil sa iba istý „inventár“ osídlení. Takto územne definované východisko ku skúmaniu životných podmienok Rómov je založené na predpoklade, že veľká časť marginalizovanej rómskej populácie žije v určitých priestorových celkoch – osídleniach či už vo vnútri obcí, na ich okraji alebo v segregovaných osídleniach, a na základe toho je možné ich „mapovanie“. Fakt, že v rámci Atlasu nešlo o sčítanie rómskej populácie podčiarkuje aj výskumná metodológia, podľa ktorej sú všetky údaje o početnosti obyvateľov osídlení založené na odhadoch na základe hromadnej pripísanej etnicity a nie individuálne deklarovanej etnicity či národnosti (Mušinka et al. 2014).

Rómska populácia sa pravidelne objavuje medzi skupinami označovanými ako najviac ohrozenými chudobou a sociálnym vylúčením – tak v správach z výskumov, ako aj vo vládnych prípadne medzinárodných politických dokumentoch (napr. Radičová 2001, 2002, Svetová banka, Nadácia S.P.A.C.E.

a Inštitútu INEKO 2002, Jurásková et al. 2004, Džambazovič 2007, Džambazovič a Jurásková 2002 či Vašečka 2000). Pre časť obyvateľov chudobných a vylúčených rómskych osídlení je typická absolútna chudoba, ktorá je prenášaná medzigeneračne a je spojená so sociálnym vylúčením, vrátane priestorovej segregácie (Rusnáková et al. 2014).

V roku 2011 bol prijatý Rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov, na základe ktorého vznikla Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity 2011). Oba dokumenty sú odpoveďou na potrebu riešenia chudoby a sociálneho vylúčenia marginalizovaných rómskych komunít (ďalej MRK) (Rusnáková a Rochovská 2014). Naliehavosť riešenia problémov rómskych komunít na Slovensku je daná nie len ich neustále sa zhoršujúcimi podmienkami pre život, ale aj stupňujúcim sa napätím vo vzťahu k majoritnému obyvateľstvu, živeným neraz veľmi jednostrannou negatívnou medializáciou vytvárajúcou obraz bezútešnosti a priam nemožnosti riešenia situácie na národnej úrovni (Matlovičová et al. 2012).

Jedným z hlavných deklarovaných cieľov politik súdržnosti je v oblasti integrácie marginalizovaných rómskych komunít vzdelávanie. Podpora vzdelávania prebieha pomocou cielených finančných intervencií zo štrukturálnych a kohéznych fondov.

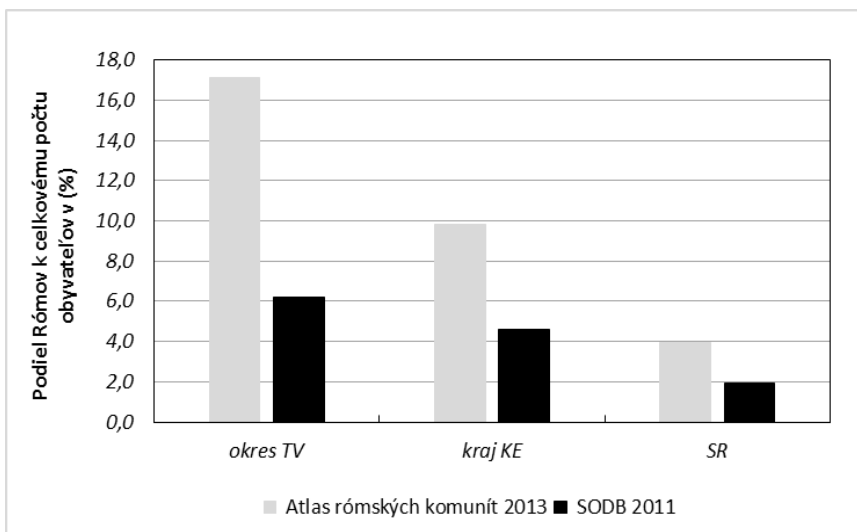
Okres Trebišov je v kontexte mnohých indikátorov považovaný za chudobný región (nízke mzdy, vysoká miera nezamestnanosti a pod.), zároveň patrí na základe výsledkov Atlasu rómskych komunít (Mušinka et al. 2014) medzi okresy s významným podielom rómskeho obyvateľstva. V príspevku sa na základe kvantitatívnych analýz, ktoré boli doplnené expertným rozhovorom v okrese Trebišov zameriavame na výskumnú otázku: Nakoľko boli intervencie vo vzdelávaní podporené z kohéznych a štrukturálnych fondov cielené na komunity s najvyšším podielom MRK? V súvislosti s týmto bude našim cieľom analyzovať veľkosť a priestorové rozmiestnenie rómskej komunity v okrese Trebišov, zároveň poukázať na rozsah a smerovanie pridelených dotácií v rámci operačného programu Vzdelávanie. Naším cieľom bude analyzovať, ktorým školám boli pridelené finančné prostriedky v rámci trebišovského okresu a pokúsime sa načrtnúť, aký dopad môžu mať tieto financie na samotné rómske domácnosti žijúce v tomto okrese.

Rómovia v okrese Trebišov

Hoci oficiálne dáta o veľkosti rómskej komunity nevystihujú skutočný stav, uvádzame niektoré výsledky z najnovšieho SODB v roku 2011 (ŠÚSR 2011). V komparácii s predchádzajúcim sčítaním v roku 2001 (ŠÚSR 2001) pribudlo na Slovensku 15 818 obyvateľov, ktorí uviedli pri sčítaní rómsku národnosť.

Situácia v skúmanom okrese Trebišov je analogická. Podľa SODB 2011 žilo v okrese Trebišov 6 606 Rómov a ich podiel z celkovej populácie okresu predstavoval 6,23 %. V porovnaní so sčítaním v roku 2001 bol zaznamenaný nárast podielu o 1,78 percentuálneho bodu. Aj v rámci okresu Trebišov na základe výsledkov cenzu bola rómska národnosť treťou najpočetnejšou národnosťou po slovenskej a maďarskej národnosti, a to ako v roku 2011, tak aj v roku 2001. Rómčinu ako materinský jazyk uviedlo v sčítacích hárkoch podľa najnovšieho sčítania 122 518 obyvateľov. Tento absolútny počet predstavoval 2,27 % podiel z celkovej populácie na Slovensku. V rámci okresu Trebišov rómsky jazyk ako materinský uviedlo 5 059 obyvateľov. V prepočte k celkovému počtu obyvateľov okresu to predstavovalo 4,77 % podiel. Ako v rámci celej republiky, tak aj v rámci vybraného okresu bol rómsky jazyk tretím najčastejšie uvádzaným materinským jazykom (ŠÚSR 2011).

Ako už bolo spomenuté vyššie, dáta zo sčítania nevystihujú skutočný celkový počet príslušníkov rómskej menšiny, pretože veľká časť Rómov sa v oficiálnom cenze nehlási k rómskej národnosti. Objektivita týchto údajov je spochybňovaná práve z dôvodu, že sa sleduje len tzv. deklarovaná etnicita. V ďalšej časti príspevku budeme preto pri analýzach vychádzať z dát publikovaných v Atlase rómskych komunít 2013 (Mušinka et al. 2014), ktorého výsledky lepšie odrážajú skutočný stav, hoci tieto informácie majú charakter kvalifikovaného odhadu, a teda nie je možné vylúčiť isté skreslenia. Pre lepšiu ilustráciu uvádzame grafické znázornenie komparácie medzi údajmi z Atlasu rómskych komunít 2013 (Mušinka et al. 2014) a SODB 2011 (ŠÚSR 2011), (obr. 1).

Obr. 1. Percentuálny podiel Rómov podľa Atlasu rómskych komunít 2013 (Mušínska et al. 2014) a SODB 2011 (ŠÚSR 2011)

Podľa Atlasu rómskych komunít 2013 žilo v obciach okresu Trebišov 18 174 Rómov, ktorí mali v týchto obciach trvalý pobyt. Podiel rómskeho obyvateľstva dosiahol 17,13 % z celkového počtu obyvateľov okresu. Rómovia boli prihlásení k trvalému pobytu v 49 obciach z celkového počtu 82 obcí (obr. 2). Znamená to, že rómske obyvateľstvo bolo zaznamenané v 60 % celkového počtu obcí okresu. Rómovia žijú buď rozptýlene medzi majoritnou populáciou, alebo sa koncentrujú v areáloch, ktoré sú súčasťou intravilánov obcí a miest alebo sú priestorovo odlúčené od intravilánov a tvoria samostatné vesky a osady (Matlovičová et al. 2012). Skupinu Rómov, ktorá žije v rozptyle v okrese Trebišov tvorí 4 823 obyvateľov, tvoria 26,54 % celkového počtu Rómov v okrese. Druhá časť rómskej populácie, tvorená 13 351 obyvateľmi (73,46 %), žije koncentrovane v 29 areáloch (v osadách alebo sústredená v rámci intravilánu obcí). Hoci neexistuje presná definícia pojmu rómska osada, možno konštatovať, že ide o etnicky homogénne osídlenia, segregované nielen priestorovo, ale i sociálne. Medzi najčastejšími charakteristikami osád autori (Filadelfiová, Gerbery a Škobla 2006, Kráľovská 2006, Vaňo a Mészáros 2004, Jurásková et al. 2004, Džambazovič a Jurásková 2002, Vašečka a Džambazovič 2000 a ďalší) uvádzajú sťažené podmienky pre prístup k základným právam, predovšetkým k vzdelaniu, bývaniu, zdravotnej starostlivosti, zamestnaniu, prístupu k službám, primeranému príjmu. Medzi známe problémy obyvateľov rómskych osád patria nekvalitné bývanie spojené s komplikovanými vlastnickými vzťahmi k pozemkom, horší zdravotný stav v porovnaní s majoritnou populáciou, slabá vzdelanostná úroveň a kvalifikovanosť, v mnohých osadách obmedzený prístup k základnej infraštruktúre (napr. k pitnej vode, ku kanalizácii).

V komparácii s okresmi Slovenska patrí podľa dát z Atlasu rómskych komunít 2013 okres Trebišov do skupiny okresov s najvyšším podielom z celkového počtu Rómov na Slovensku. Podiel 4,51 % predstavuje šiesty najvyšší podiel spomedzi všetkých okresov Slovenska. Väčší podiel z celkového počtu Rómov na Slovensku ako okres Trebišov má v len 5 okresov Slovenska (tab. 1).

Priestorová distribúcia Rómov je na území okresu nerovnomerná. Vo všeobecnosti je možné konštatovať existenciu dvoch skupín zhlukov obcí s vyšším zastúpením rómskej populácie v nich. Prvá skupina obcí je situovaná na krajnom východe a juhovýchode okresu a druhá skupina obcí je situovaná v strednej časti okresu. Naopak najnižšie zastúpenie rómskej populácie je v obciach nachádzajúcich sa v juhozápadnej časti okresu. Z hľadiska podielu rómskej populácie v okrese žije najviac Rómov v obciach Hrčel', Lastovce a Nižný Žipov. V každej z vymenovaných obcí predstavujú Rómovia viac ako polovicu obyvateľstva (52,4 %, 52,0 % a 50,3 %). Spomínané obce sú v okrese situované v jeho strednej časti a pomerne blízko seba, kde dve z nich majú aj spoločnú hranicu územia obce (obr. 2).

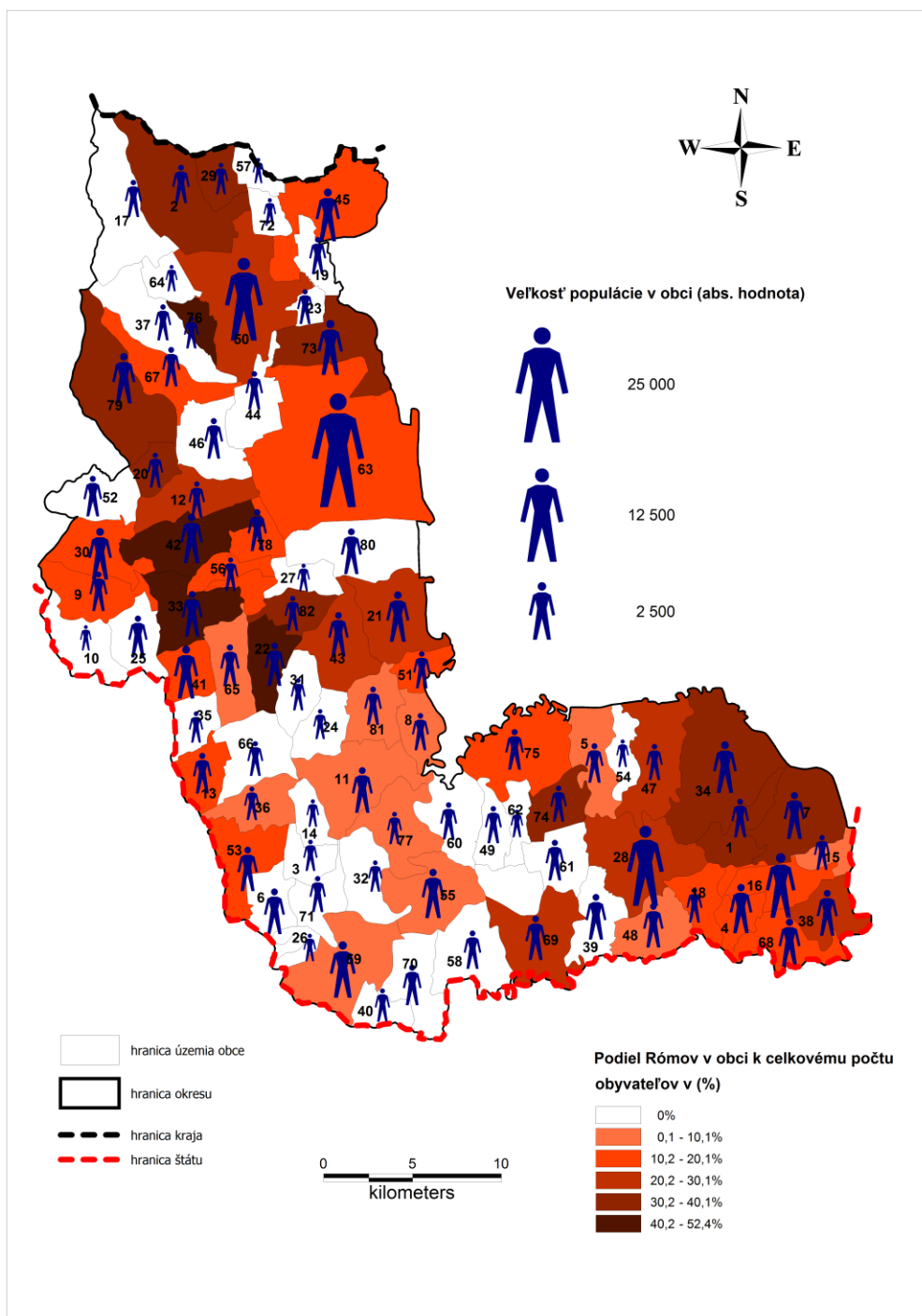
Tab. 1. Okresy SR s najvyšším absolútnym počtom Rómov podľa Atlasu rómskych komunít 2013

Názov okresu	Celkový počet obyvateľov okresu	Absolútny počet Rómov v okrese	Podiel Rómov z okresu z celkového počtu Rómov v SR	Podiel Rómov z celkového počtu obyvateľov okresu
Košice-okolie	119 227	24 361	6,05	20,43
Rimavská Sobota	84 889	23 969	5,95	28,24
Spišská Nová Ves	97 593	21 198	5,26	21,72
Michalovce	110 842	19 646	4,88	17,72
Kežmarok	70 487	18 557	4,61	26,33
Trebišov	106 072	18 174	4,51	17,13
Košice (I – IV)	240 433	18 162	4,51	7,55
Vranov nad Topľou	79 702	17 308	4,30	21,72
Prešov	169 423	17 161	4,26	10,13
Rožňava	63 351	14 344	3,56	22,64
Lučenec	74 861	13 329	3,31	17,80
Revúca	40 400	12 718	3,16	31,48
Poprad	103 914	11 535	2,86	11,10
Sabinov	57 820	11 149	2,77	19,28
Bardejov	77 859	10 798	2,68	13,87
Bratislava (I – V)	411 228	8 800	2,18	2,14
Gelnica	31 272	8 049	2,00	25,74
Stará Ľubovňa	52 866	7 800	1,94	14,75
Dunajská Streda	116 492	7 405	1,84	6,36
Levice	115 367	6 907	1,71	5,99

Spracované podľa Mušinku et al. (2014)

Zreteľným trendom je rastúci podiel Rómov žijúcich koncentrovane v areáloch v rámci intravilánov obcí a miest a v priestorovo odlúčených osadách. Matlovičová et al. (2012) uvádzajú, že v roku 1988 žilo na Slovensku v týchto areáloch len 14 988 obyvateľov, v roku 2000 sa ich počet odhadoval na 127 429 a v roku 2010 to už bolo 190 950. Podobný trend môžeme pozorovať aj v skúmanom okrese Trebišov. Podľa Atlasu rómskych komunít 2013 žilo koncentrovane v areáloch v rámci intravilánov obcí a miest v okrese Trebišov 13 351 Rómov. V rozptyle medzi majoritnou populáciou žilo naproti tomu len 4 823 Rómov (obr. 3). Etnicky homogénne sú predovšetkým dva typy rómskych osídlení, osídlenia na okraji obce a osídlenia nachádzajúce sa vo vzdialenosti od obce (segregované). Vo všeobecnosti platí, že „...umiestnenie osídlenia môže naznačiť kvalitu životných podmienok, infraštruktúry a dostupnosť služieb“. Z tejto perspektívy je najhoršia situácia v segregovaných osídleniach a zlepšuje sa s mierou priestorovej integrovanosti“ (Mušinka et al. 2014). Burjanek (1997) uvádza, že segregácia je vyjadrením sociálnej nerovnosti a v mnohých prípadoch znamená bariéru rozvoja životných šancí.

Pri analýze marginalizovaných rómskych komunít je podstatným zistením nielen samotný počet, charakter a priestorová (regionálna) diferenciacia jednotlivých rómskych komunít v rámci skúmaného geografického priestoru, ale aj dostupnosť služieb, vrátane školstva ako bolo naznačené vyššie. Práve dostupnosť k rôznym stupňom a druhom vzdelania je jedným z kľúčových faktorov pomoci obyvateľom marginalizovaných komunít.

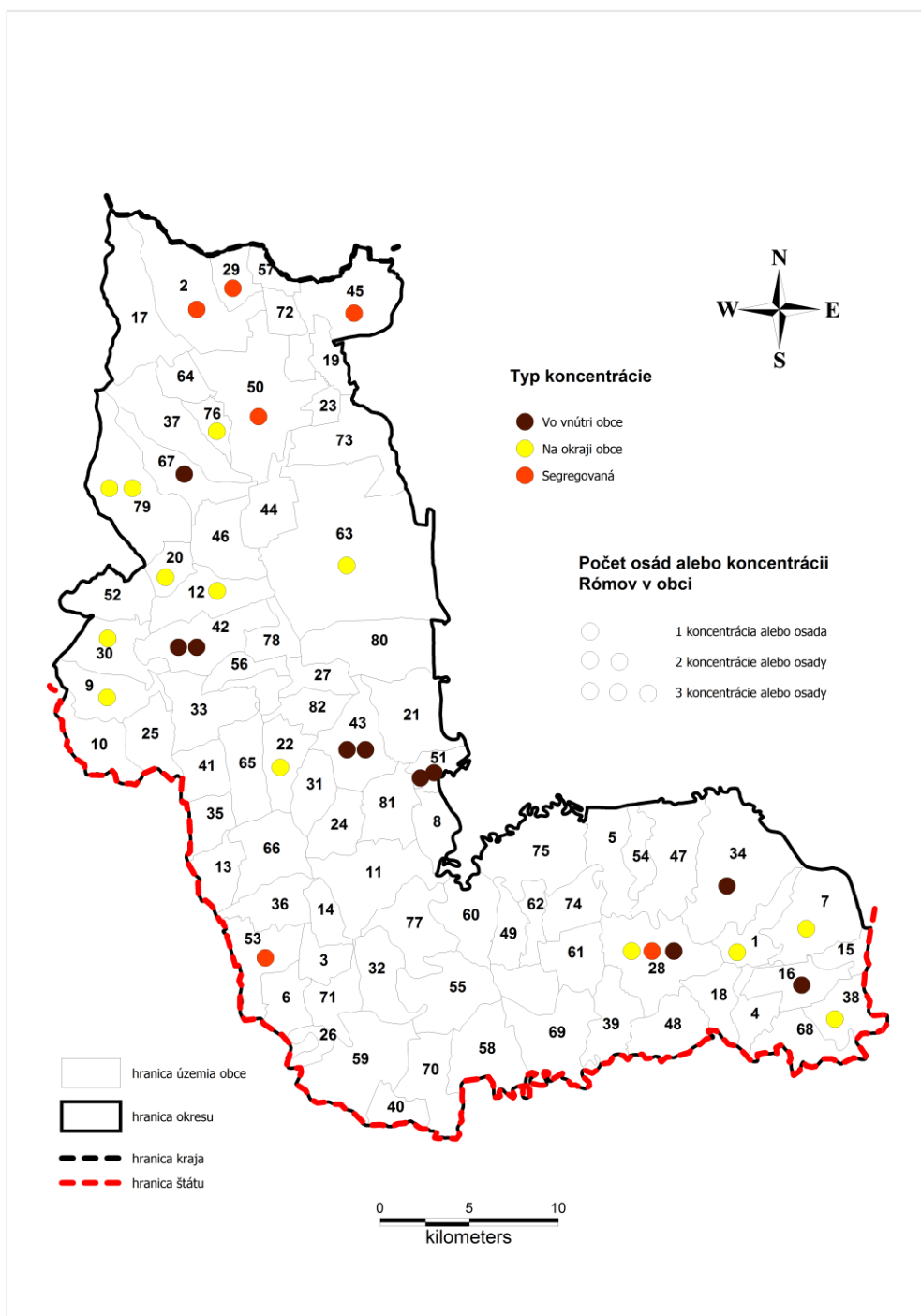

Obr. 2. Percentuálny podiel Rómov v obciach okresu Trebišov;
zoznam obcí podľa poradových čísel viď tab. 2

Tab. 2. Zoznam obcí okresu Trebišov s odhadovaným podielom Rómov z celkového počtu obyvateľov

P. č.	Názov obce	Podiel Rómov v %	P. č.	Názov obce	Podiel Rómov v %
1.	Bačka	36,4	42.	Nížný Žipov	50,3
2.	Báčkov	39,1	43.	Novosad	26,5
3.	Bara	0,0	44.	Nový Ruskov	0,0
4.	Biel	13,7	45.	Parchovany	18,6
5.	Boľ	3,4	46.	Plechotice	0,0
6.	Borša	0,0	47.	Poľany	23,4
7.	Boľany	33,7	48.	Pribeník	2,9
8.	Brehov	6,5	49.	Rad	0,0
9.	Brezina	17,8	50.	Sečovce	23,5
10.	Byšta	0,0	51.	Sirník	13,5
11.	Cejkov	4,7	52.	Slivník	0,0
12.	Čelovce	24,9	53.	Slovenské Nové Mesto	19,3
13.	Čerhov	14,3	54.	Soľníčka	0,0
14.	Černocho	0,0	55.	Somotor	8,3
15.	Čierna	10,0	56.	Stanča	12,0
16.	Čierna nad Tisou	12,9	57.	Stankovce	0,0
17.	Dargov	0,0	58.	Strážne	0,0
18.	Dobrá	13,8	59.	Streda nad Bodrogom	9,2
19.	Dvorianky	0,0	60.	Svätá Mária	0,0
20.	Egreš	39,7	61.	Svātuše	0,0
21.	Hraň	27,6	62.	Svinice	0,0
22.	Hrčel'	52,4	63.	Trebišov	17,0
23.	Hriadky	0,0	64.	Trnávka	0,0
24.	Kašov	0,0	65.	Veľaty	6,6
25.	Kazimír	0,0	66.	Veľká Tŕňa	0,0
26.	Klin nad Bodrogom	0,0	67.	Veľké Ozorovce	18,9
27.	Kožuchov	0,0	68.	Veľké Trakany	13,5
28.	Kráľovský Chlmec	23,4	69.	Veľký Horeš	25,4
29.	Kravany	34,8	70.	Veľký Kamenec	0,0
30.	Kuzmice	17,6	71.	Viničky	0,0
31.	Kysta	0,0	72.	Višňov	0,0
32.	Ladmovce	0,0	73.	Vojčice	31,1
33.	Lastovce	52,0	74.	Vojka	39,6
34.	Leles	33,6	75.	Zatín	12,4
35.	Luhyňa	0,0	76.	Zbehňov	42,0
36.	Malá Tŕňa	7,9	77.	Zemplín	9,0
37.	Malé Ozorovce	0,0	78.	Zemplínska Nová Ves	15,0
38.	Malé Trakany	20,3	79.	Zemplínska Teplica	31,3
39.	Malý Horeš	0,0	80.	Zemplínske Hradište	0,0
40.	Malý Kamenec	0,0	81.	Zemplínske Jastrabie	7,5
41.	Michal'any	16,2	82.	Zemplínsky Branč	31,3

Zdroj: Mušinka et al. 2014

Obr. 3. Počet a typ osád alebo koncentrácií Rómov v obciach okresu Trebišov;
zoznam obcí podľa poradových čísel viď tab. 2

Vzdelanie ako nástroj pre inklúziu

Vzdelávanie Rómov môžeme podľa Kušnierikovej (2003) rozdeliť z časového hľadiska do niekoľkých fáz. Tradičný spôsob vzdelávania prebiehal od počiatkov a až do začiatku druhej polovice 18. storočia. Systém bol výrazným spôsobom zmenený v dôsledku osvietenských reforiem Márie Terézie a Jozefa II. Neskôr na tento systém nadväzovali vzdelávacie iniciatívy prvej Československej republiky (1918 – 1939), ktoré boli prerušené a pozmenené v období druhej svetovej vojny a v povojnových rokoch (1939 – 1948). Zásadným spôsobom sa vzdelávanie Rómov menilo v období budovania socializmu (1948 – 1989). Kvalitatívne nový prístup k Rómom začal po zmene politických pomerov v novembri 1989.

Rozdiel vo formálnej vzdelanostnej úrovni rómskej (najmä marginalizovanej) populácie v porovnaní s majoritnou populáciou je priepastný. Podľa prieskumu domácností z roku 2010, ktorý vykonalo UNDP (Filadelfiová, Gerbery a Škobla 2006), 40,5 % marginalizovanej rómskej populácie nemá ukončené úplné základné vzdelanie. Pre porovnanie, podľa cenzu z roku 2001, 80 % občanov SR má vyššie ako úplné základné vzdelanie. Čo sa týka stredoškolského vzdelania, tak z prieskumu UNDP z roku 2010 (Filadelfiová, Gerbery a Škobla 2006) vyplýva, že iba 17 % príslušníkov marginalizovanej rómskej populácie má ukončené vzdelanie na stupňoch bez maturity a s maturitou. To má katastrofálne následky pri uplatňovaní sa Rómov na trhu práce. Bludný kruh sociálnej exklúzie sa však uzatvára aj tým, že rómski žiaci z marginalizovaných komunít často zlyhávajú už na základnej škole, pretože sa nedokážu socializovať v súčasnom školskom systéme. Týmto slovenský vzdelávací systém môže prispievať k reprodukcii sociálnych rozdielov, pretože u detí z nízkoprijemných rodín prispieva k väčšej pravdepodobnosti dosiahnutia nižšieho vzdelania, čo následne zvyšuje pravdepodobnosť, že ďalšia generácia detí bude vyrastať v chudobe (Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity 2011).

Pokusy zmeniť vzdelanostnú štruktúru rómskeho obyvateľstva a priblížiť ju situácii majoritného obyvateľstva vládnymi opatreniami možno na Slovensku sledovať minimálne od obdobia budovania socializmu. Po uznaní Rómov ako národnostnej menšiny vládou SR v roku 1992 sa vo vládných materiáloch opakovane objavujú ciele zamerané práve na vzdelávanie Rómov ako jedny z kľúčových priorít (Salner 2004).

Analýza školstva vo vzťahu k rómskym žiakom v okrese Trebišov

Sieť škôl od predškolských zariadení až po stredné školstvo je v okrese Trebišov proporcionálne rozdelené podľa potrieb trhu na danom území. V okrese Trebišov sa nachádza 73 materských škôl, 58 základných škôl, 8 základných špeciálnych škôl a 6 základných umeleckých škôl. Stredné školstvo je zastúpené 3 gymnáziami, 6 strednými odbornými školami a 1 špeciálnou strednou školou. Spomedzi vysokých škôl sa nachádza v celom okrese, presnejšie v meste Sečovce iba detašované pracovisko Dubnického technologického inštitútu s odborními manažment, učiteľstvo profesijných premietov a praktickej prípravy a učiteľstvo praktickej prípravy v ekonomických predmetoch¹.

Spomedzi 82 obcí okresu sa aspoň jedna materská škola nachádza len v 62 obciach. Obdobná situácia je aj pri základných školách, taktiež nie v každej obci sa nachádza minimálne jedna základná škola (1. – 4. roč.). Na základe databáz Ústavu informácií a prognóz školstva (ďalej UIPŠ)¹ môžeme konštatovať, že obce v ktorých nie je lokalizovaná žiadna materská, či základná škola sa svojím počtom obyvateľov zaraďuje medzi menšie obce s počtom pod 500 obyvateľov. Stredné školstvo je sústredené predovšetkým v okresnom meste Trebišov a v meste Sečovce. Okrem slovenského jazyka prebieha výučba vo viacerých materských a základných školách okresu Trebišov aj v jazyku maďarskom.

V školskom roku 2014/2015 bolo na základe dát UIPŠ na úrovni materských škôl v okrese Trebišov evidovaných len desať žiakov rómskej národnosti a v rámci základných škôl dokonca len jeden žiak¹. Vzhľadom na vyššiu koncentráciu rómskych komunít zrejmu z Atlasu rómskych komunít (Mušinka et al. 2014) a s tým spojené demografické správanie rómskeho obyvateľstva (populácia progresívneho typu) s výraznejším podielom detí v populácii, ďalej na základe existencie nultého ročníka, prípadne prítomnosti asistenta učiteľa sa domnievame, že tieto dáta sú veľmi nepresné a že skutočný

¹ Podľa Ústavu informácií a prognóz školstva k 15. 9. 2014.

výskyt rómskych žiakov v materských a základných školách v okrese Trebišov je výrazne väčší než ukazujú štatistiky UIPŠ. Dané konštatovanie môžeme demonštrovať aj na základe expertného rozhovoru s riaditeľkou základnej školy v obci Nižný Žipov, ktorý prebehol v rámci terénneho výskumu, kde konkrétna základná škola vo svojich štatistikách vykazuje podľa národnosti žiakov školy až 98 % príslušnosť žiakov k slovenskej národnosti, ale v skutočnosti školu navštevujú takmer výlučne rómski žiaci hlásiaci sa k slovenskej národnosti a žijúci rozptýlene medzi majoritnou populáciou alebo koncentrovane v rómskych komunitách vo vnútri obce.

Dostupnosť škôl podľa Atlasu rómskych komunít 2013

V ďalšej časti sme sa zamerali na dostupnosť k rôznym stupňom a druhom vzdelania na základe údajov z Atlasu rómskych komunít 2013. Na základe dát je možné analyzovať dostupnosť materských škôl, základných škôl (1. – 4. roč.), plne organizovaných základných škôl ako aj špeciálnych základných škôl v obciach s marginalizovanými rómskymi komunitami. Do analýzy spadalo 49 obcí okresu Trebišov.

V sledovanom okrese sa nachádzajú aj obce, v ktorých nie je lokalizovaná ani jedna materská škola (Egreš, Zbehnov a Zemplínsky Branč). Najbližšia materská škola sa nachádza pri všetkých troch spomínaných obciach v okruhu piatich kilometrov od obce. Viac ako jedna materská škola sa nachádza len v obciach so štatútom mesta, teda Trebišov, Sečovce a Kráľovský Chlmec.

V trinástich obciach sa nenachádza ani jedna z troch spomínaných typov základných škôl (ZŠ pre 1. – 4. roč., plne organizovaná ZŠ alebo špeciálna ZŠ). Najbližšia základná škola je lokalizovaná pri všetkých spomínaných obciach v okruhu desiatich kilometrov od obce. Pri dvanástich z nich je to len v okruhu šiestich kilometrov od obce. Počet základných škôl vyšší ako jedna je opäť v obciach so štatútom mesta (Trebišov, Sečovce, Kráľovský Chlmec a Čierna nad Tisou) a v dvoch vidieckych obciach Somotor a Streda nad Bodrogom. Dôvodom existencie dvoch základných škôl v týchto vidieckych obciach je, že v jednej prebieha vyučovanie v slovenskom jazyku a v druhej v maďarskom jazyku.

Špeciálna základná škola sa nachádza v mestách Trebišov, Sečovce a Kráľovský Chlmec. V každom z nich je lokalizovaná práve jedna špeciálna základná škola.

Financovanie projektov v okrese Trebišov v rámci operačného programu Vzdelávanie

Dôležitým zdrojom špecifického financovania na riešenie problémov Rómov vo vzdelávaní boli predvstupové fondy Európskej únie. Boli zároveň aj kľúčovým impulzom pre riešenie niektorých čiastkových problémov, ktoré by pravdepodobne bez Phare neboli doposiaľ zo strany SR finančne ani organizačne zabezpečené (napr. príprava psychologických testov školskej zrelosti ušľachovaných potrebám rómskych detí). Rádovo išlo v oblasti vzdelávania o sumy v desiatkach miliónov korún, teda o veľmi významnú časť všetkých minutých zdrojov (Salner 2004). Ďalším zdrojom boli prostriedky vynaložené vládou SR na podporu projektov. Podľa Salnera (2004) išlo o relatívne nízke položky, ktoré najmä vzhľadom na počet detí, ktorých situáciu majú zmeniť a hĺbku problémov zjavne nepostačovali.

Oblasť vzdelávania je jednou z prioritných politík Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity 2011). Globálny cieľ: „Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, ale aj základného, stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania s osobitným dôrazom na odstránenie segregácie v školách, predchádzať predčasnému ukončeniu školskej dochádzky a zabezpečiť úspešný prechod zo školy do zamestnania. Realizovať také politiky, ktoré budú odstraňovať rozdiely vo vzdelanostnej úrovni Rómov a ostatnej populácie.“

So vstupom Slovenska do Európskej únie sa v súvislosti s riešením mnohých problémov súvisiacich s regionálnym rozvojom do popredia dostala otázka využitia finančných prostriedkov z operačných programov. Otvorili sa tak nové možnosti podpory financovania projektov, ktorých realizácia pozitívne vplyva na znižovanie regionálnych disparít, a to najmä vzhľadom k výrazne väčším poskytovaným finančným objemom v porovnaní s domácimi zdrojmi (Charvát et al. 2013).

Analýza počtu projektov a alokovaných financií zameraných na vzdelávanie Rómov v okrese Trebišov

Operačný program Vzdelávanie je referenčným dokumentom pre programové obdobie 2007 – 2013, na základe ktorého je poskytovaná podpora na rozvoj ľudských zdrojov s využitím zdrojov Európskeho sociálneho fondu a národných zdrojov. Dokument vychádzal zo štruktúry Národného strategického referenčného rámca Slovenskej republiky na roky 2007 – 2013 (Ministerstvo školstva SR 2007). Operačný program Vzdelávanie podporuje zvýšenie adaptability pracovnej sily prostredníctvom zvýšenia kvality a prístupu k celoživotnému vzdelávaniu. Konkrétne opatrenia sa zameriavajú na posilnenie ľudského kapitálu, najmä prostredníctvom podpory vzdelávania v jednotlivých segmentoch vzdelávacieho systému: regionálne školstvo, vysoké školstvo a ďalšie vzdelávanie. Podpora sa uskutočňuje formou vytvárania a zavádzania reforiem do systémov vzdelávania a odbornej prípravy s ohľadom na zvyšovanie schopnosti ľudí reagovať na potreby vedomostnej spoločnosti a celoživotného vzdelávania, vylepšovaním schopností školiaceho personálu smerom k inovácií a vedomostnej ekonomike a vytváraním sietí medzi inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, výskumnými a technologickými strediskami a podnikmi. Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami uľahčuje sociálnu inklúziu a trvalo udržateľnú integráciu znevýhodnených skupín na trhu práce so zreteľom na marginalizované rómske komunity.

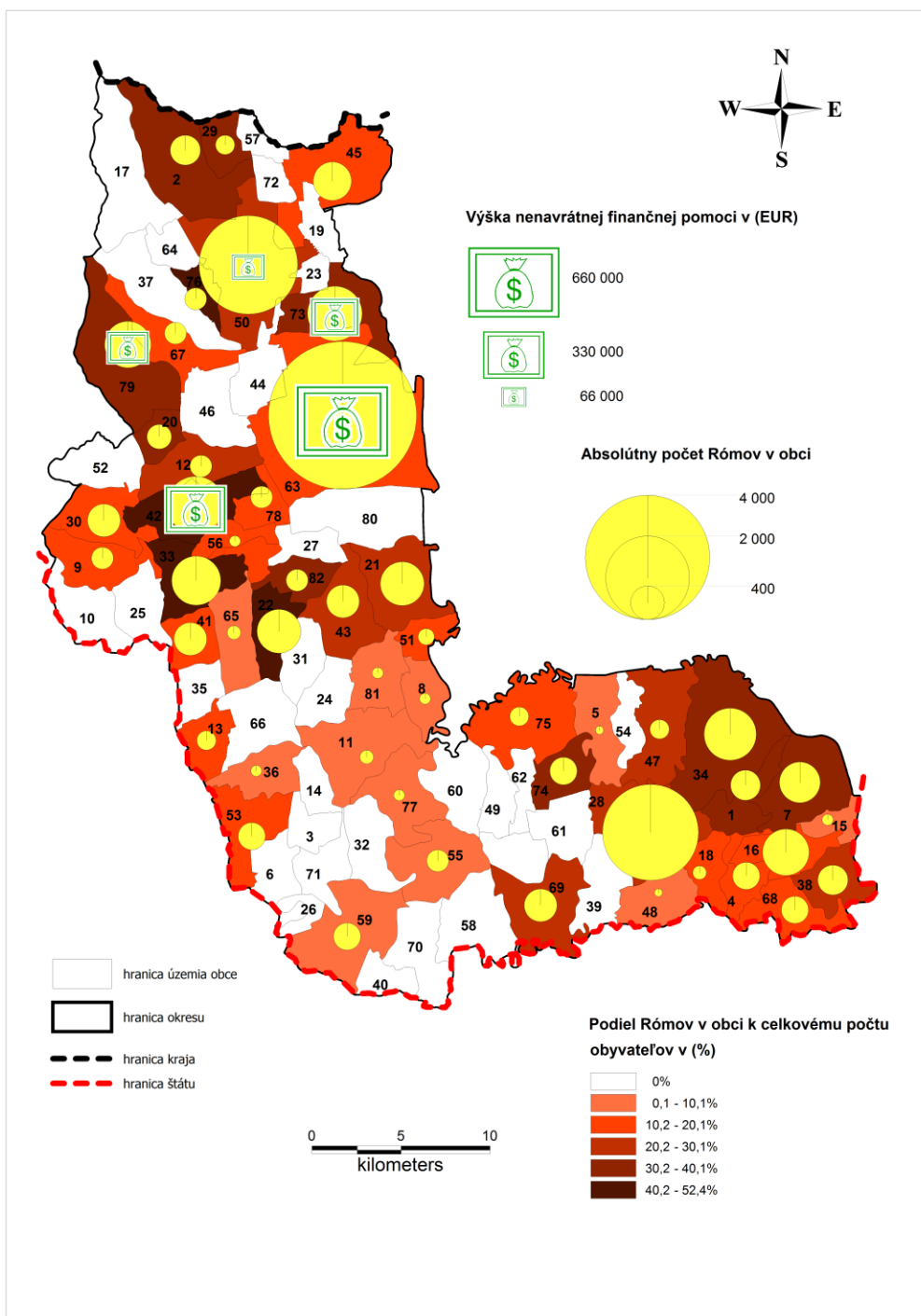
Cieľom operačného programu Vzdelávanie je zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti SR prostredníctvom prispôsobenia vzdelávacieho systému potrebám vedomostnej spoločnosti. Za účelom naplnenia tohto cieľa operačného programu Vzdelávanie jednou z vytvorených prioritných osí sa stala „Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami“, v rámci ktorej bolo stanovené Opatrenie 3.1 „Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít“. Cieľom opatrenia je zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom uľahčenia ich prístupu k formálnemu vzdelávaniu a prostredníctvom ich ďalšieho vzdelávania.

V sledovanom programovom období (2007 – 2013) bolo v rámci vyššie spomenutého operačného programu Vzdelávanie na základe prioritnej osi 3 zahrňujúcej aj opatrenie 3.1 v okrese Trebišov zrealizovaných deväť a doposiaľ úspešne ukončených šesť projektov (tab. 3).

Tab. 3. Úspešní prijímatelia NFP v rámci OP Vzdelávanie na základe opatrenie 3.1 – Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít v programovom období 2007 – 2013 v okrese Trebišov

P. č.	Kód projektu	Prijímateľ	Rok uzatvorenia zmluvy	Stav projektu	Výška NFP v (EUR)
1.	26130130004	Špeciálna základná škola, Trebišov	2009	ukončený	180 029,01
2.	26130130012	Základná škola Vojčice	2009	ukončený	203 529,86
3.	26130130017	Základná škola Nižný Žipov	2009	ukončený	148 736,75
4.	26130130009	Základná škola, Ul. Ivana Krasku, Trebišov	2009	realizácia	253 312,15
5.	26130130015	Základná škola Zemplínska Teplica	2009	ukončený	160 063,58
6.	26130130053	Špeciálna základná škola, Trebišov	2012	ukončený	159 329,62
7.	26130130054	Základná škola Nižný Žipov	2012	ukončený	159 230,05
8.	26130130099	Cirkevná stredná odborná škola sv. Jozafáta, Trebišov	2013	realizácia	64 921,13
9.	26130130103	Spojená škola, Ul. Kollárova, Sečovce	2013	realizácia	107 099,83
Spolu					1 436 251,98

Zdroj: Výskumná agentúra, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky 2015

Obr. 4. Cílené finančné intervencie zo štrukturálnych fondov čerpané v regionálnom školstve v okrese Trebišov; zoznam obcí podľa poradových čísel vid' tab. 2

Úspešnými prijímateľmi boli základné školy vo vidieckych obciach Zemplínska Teplica, Vojčice a Nižný Žipov, kde tunajšia základná škola bola úspešným prijímateľom dvakrát po sebe. Ďalšími úspešnými prijímateľmi boli základná škola na ul. Ivana Krasku a dvakrát tá istá špeciálna základná škola v meste Trebišov. V procese realizácie projektu sú ešte dve stredné školy, jedna opäť v Trebišove a jedna v Sečovciach. Všetkých realizovaných deväť projektov v skúmanom okrese patrí z regionálneho hľadiska do skupiny typov projektov - regionálny.

Celková zmluvne viazaná výška nenávratného finančného príspevku (ďalej NFP) v podobe realizácie deviatich úspešne podaných projektov v rámci celého skúmaného okresu predstavovala sumu 1 436 251,98 eur. Najvyššie finančné príspevky (339 358,63 eur a 307 996,80 eur) z celkovej výšky NFP si odkrojili špeciálna základná škola v Trebišove, respektíve základná škola v Nižnom Žipove a naopak najnižšiu sumu (64 921,13 eur) Cirkevná stredná odborná škola sv. Jozafáta v Trebišove. Dôvodom pridelenia najvyšších finančných príspevkov práve týmto základným školám je, že za skúmané programové obdobie sa stali až dvakrát úspešnými riešiteľmi projektov (obr. 4).²

V rámci tohto operačného programu bol v roku 2013 spustený aj národný projekt MRK II³ určený pre materské školy. Cieľom projektu je skvalitniť profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov podieľajúcich sa na edukácii detí pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít a tým podporiť ich sociálnu inklúziu na predprimárnom stupni školskej sústavy. Do projektu sú zapojené aj tri materské školy v okrese Trebišov a to v obciach Lastovce, Novosad a Sečovce. Všetky tri spomínané obce podľa Atlasu rómskych komunít vykazujú vyššie percentuálne zastúpenie Rómov v obci (nad 20 %).

Záver

Kohézne politiky sú spojené s rozsiahlymi investíciami, ktorých cieľom má byť vytváranie pracovných miest, riešenie problému zmeny klímy a znižovanie chudoby a sociálneho vylúčenia (Európska komisia 2010). Ich prierezovou prioritou v SR sú marginalizované rómske komunity. Slovenská republika do riešenia problematiky marginalizovaných rómskych komunít v uplynulom období investuje značné prostriedky, v snahe pomocou zlepšenia životných podmienok a vzdelávania napomôcť integrácii Rómov do spoločnosti.

Okres Trebišov sa z hľadiska zastúpenia rómskej populácie zaraďuje medzi okresy s najvyšším podielom. Rómske komunity sa nachádzajú vo viac ako polovici obcí okresu, sú lokalizované vo vnútri obce, na okraji šesť obcí má segregované komunity, ktoré predstavujú lokality s najhoršími životnými podmienkami. Pri sledovaní myšlienok a snáh o integráciu obyvateľov marginalizovaných komunít v súlade so strategickými dokumentmi Slovenskej republiky môžu byť výrazne nápomocné práve investície do vzdelania. Ako vyplýva z jednoduchej analýzy, investované financie sa dotýkajú iba zlomku populácie okresu Trebišov, navyše iba jednej z komunít, v ktorej žijú Rómovia segregované (ide o strednú odbornú školu v Sečovciach). Dopad alokovaných financií je zrejmy aj pri rómskej komunite v Nižnom Žipove, kde základnú školu, v ktorej sú realizované dva z podporených projektov navštevuje až 98 % rómskych žiakov. Financie umožňujú skvalitniť vzdelávací proces rómskej komunity, avšak v tomto prípade by sme mohli polemizovať o možnostiach inkluzívneho vzdelania v takomto homogénnom prostredí – podľa slov riaditeľky základnej školy nerómske deti vodia rodičia do škôl v Trebišove. Možno práve zlepšenie kvality vzdelávania môže v budúcnosti napomôcť aj k zlepšeniu v oblasti inkluzívneho vzdelávania, čo je v oblasti stratégie (Horňák a Šilonová 2013). Inklúzia je podľa Hájkovej a Strnadovej (2010) založená na predpoklade: „že všetky deti z jednej územnej oblasti navštevujú rovnakú miestnu štandardnú školu a sú spoločne vzdelávané primerane svojim záujmom, schopnostiam

² V rámci operačného programu Vzdelávanie, ale na základe prioritnej osi 1 zahrňujúcej opatrenie 1.1 – Premena tradičnej školy na modernú, boli v rámci okresu Trebišov v rokoch 2012 až 2014 zrealizované ďalšie tri projekty zamerané už nielen na základné, ale aj na stredné školstvo. Úspešnými prijímateľmi NFP boli Gymnázium v Kráľovskom Chlmci a dvakrát po sebe Spojená stredná škola v Sečovciach. Z hlavného cieľa projektov vyplýva, že nie sú priamo zamerané na marginalizované rómske komunity, ale sú taktiež relevantným zdrojom NFP v sfére školstva v okrese Trebišov a tým pádom finančné zdroje čerpané z týchto projektov sa do určitej miery môžu dotýkať aj rómskych žiakov.

³ Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy.

a nadaniu. To so sebou prináša praktický predpoklad, že sa školy a celé školské systémy otvoria všetkým deťom a štruktúrne sa zmenia tak, aby ako inkluzívne vzdelávacie zariadenia začlenili postihnuté a nepostihnuté deti a mladistvých a umožňovali im spoločne sa vzdelávať. Ideovým východiskom takto chápanej inklúzie je skutočnosť, že ľudstvo je integrovanou komunitou ľudí rôznych rás, národností, schopností, postihnutí a rôzneho pohlavia, náboženského vyznania atď.“

Sme presvedčení, že z hľadiska cieľov stanovených v oblasti vzdelávania nie sú výsledné sumy postačujúce, rovnako z hľadiska geografickej distribúcie financií je nutné poznamenať, že v okrese sú obce s pomerne veľkými rómskymi komunitami, do ktorých alokované financie v rámci relevantných opatrení neboli.

Rovnako ako budú dôležité ďalšie investície do vzdelávania, bude potrebné aj dôsledné posudzovanie účinnosti aplikovaných prístupov (definovaných ako rozsah, v akom sa podarilo dosiahnuť kvalitatívne zmeny) a ich funkčnosť (definovaná ako rozsah, v akom viedli k výsledkom, ktoré sú v súlade s identifikovanými problémami).

Literatúra:

- BURJANEK, A., 1997: Segregace. *Sociologický časopis*, 33, 423-434.
- DŽAMBAZOVIČ, R., JURÁSKOVÁ, M. 2002: Sociálne vylúčenie Rómov na Slovensku. In Vašečka, M. ed. *Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku*. Bratislava (IVO).
- DŽAMBAZOVIČ, R., 2007: Priestor – priestorové súvislosti chudoby. In Gerbery, D., Lesay, I., Škobla, D. eds. *Kniha o chudobe. Spoločenské súvislosti a verejnej politiky*. Bratislava (Priatelja Zeme-CEPA), 144 p.
- EURÓPSKA KOMISIA 2010: *Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu EURÓPA 2020*. Brusel (Európska komisia), 35 p. Dostupné na: http://www.employment.gov.sk/files/legislative/dokumenty-zoznamy-pod/kom_2010_2020.pdf.
- FILADELFIOVÁ, J., GERBERY, D., ŠKOBLA, D., 2006: *Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku*. Bratislava (Regional Bureau UNDP for Europe and the Commonwealth of Independent States), 223 p.
- HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I., 2010: *Inkluzivní vzdělávání*. Praha (Grada), 216 p.
- HORŇÁK, L., ŠILONOVÁ, V. 2013: Východiská inkluzívneho vzdelávania. In Dunda, J. et al. *Podpora inkluzívneho vzdelávania pre potreby predprimárneho stupňa školskej sústavy*. Bratislava (Metodicko-pedagogické centrum), 78 p.
- CHARVÁT, T., SPIŠIAK, P., MÁLIKOVÁ, L., 2013: Analýza využívania operačných programov v období 2007-2012 na úrovni obcí v Prešovskom a Košickom kraji. *Geographia Cassoviensis*, 7(1), 69-77.
- JURÁSKOVÁ, M., KRIEGLEROVÁ, E., RYBOVÁ, J., RADÍČOVÁ, I. 2004. *Atlas rómskych komunit*. Bratislava (Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity), 191 p.
- KRÁĽOVSKÁ, V., 2006: Zdravotný stav detí a žien žijúcich v chudobných komunitách slovenskej republiky. In Kusá, Z., Džambazovič, R. eds. *Chudoba v slovenskej spoločnosti a vzťah slovenskej spoločnosti k chudobe*. Bratislava (SAV), pp. 152-160.
- KUŠNIERIKOVÁ, N., 2003: Prístupy k vzdelávaniu Rómov v minulosti. In Vašečka M. ed. *Čačipen pal o Roma (Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku)*. Bratislava (IVO).
- MAJO, J., 2014: Niekoľko poznámok k fenoménu etnicity v súčasnej slovenskej humánnej geografii. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 58, pp. 149-172.
- MATLOVIČOVÁ, K., MATLOVIČ, R., MUŠINKA, A., ŽIDOVÁ, A., 2012: Rómovia na Slovensku. Základné charakteristiky Rómskej populácie na Slovensku s dôrazom na priestorové aspekty ich diferenciácie. In Penczes, J., Radics, Z. eds. *Roma population on the peripheries of the Visegrad countries. Spatial trends and social challenges*. Debrecen (Didakt), pp. 77-104.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SR 2007: *Operačný program Vzdelávanie (Národný strategický referenčný rámec SR 2007-2013)*. Bratislava (Ministerstvo školstva Slovenskej republiky), 168 p.
- MUŠINKA, A., ŠKOBLA, D., HURRLE, J., MATLOVIČOVÁ, K., KLING, J., 2014: *Atlas of Roma Communities in Slovakia 2013*. Bratislava (UNDP, Europe and the CIS, Bratislava Reg.Centre), 120 p.

- RADIČOVÁ, I., 2001: Chudoba Rómov vo vzťahu k trhu práce v Slovenskej republike. *Sociológia – Slovak Sociological Review*, 5, 439-456.
- RADIČOVÁ, I., 2002: Rómovia na prahu transformácie. In Vašečka M. ed. *Čačipen pal o Roma (Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku)*. Bratislava (IVO).
- RUSNÁKOVÁ, J., ROCHOVSKÁ, A., 2014: Segregácia obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít, chudoba a znevýhodnenia súvisiace s priestorovým vylúčením. *Geographia Cassoviensis* 8, 162-172.
- RUSNÁKOVÁ, J., ŠRAMKOVÁ, M., ČEREŠNÍKOVÁ, M., ROSINSKÝ, R., SAMKO, M., ROCHOVSKÁ, A., 2014: Subjective perception of stress situations for socially deprived residents of Slovak Roma communities and the importance of education as one of the strategies to counter poverty. In: Isman, A. ed. *International conference on new horizons in education – Proceedings Book 4/5*, Paris (Sakarya University?) pp. 268-272.
- SALNER, A., 2004: Stav vzdelávacej politiky voči rómskym deťom realizovanej vládou SR. In Salner, A. ed. *Rómske deti v slovenskom školstve*. Bratislava (ADIN).
- SVETOVÁ BANKA., 2001: Slovenská republika: *Štúdia životnej úrovne, zamestnanosti a trhu práce*. Správa č. 22351-SK. Washington, D.C. (World Bank).
- SVETOVÁ BANKA, NADÁCIA S.P.A.C.E., INEKO 2002: *Chudoba Rómov a sociálna starostlivosť o nich v Slovenskej republike*. Bratislava (Svetová banka – Nadácia S.P.A.C.E. – INEKO) Dostupné na: <http://siteresources.worldbank.org/INTROMA/Resources/povertyinskspdf>.
- ŠÚSR 2011: *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011*. Bratislava (ŠÚSR – Štatistický úrad Slovenskej republiky. Dostupné na: <http://census2011.statistics.sk/tabulky.html>).
- ŠÚSR 2001: *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001*. Bratislava (ŠÚSR – Štatistický úrad Slovenskej republiky. Dostupné na: http://www.statistics.sk/webdata/scitanie/def_sr/html/right.html).
- ÚRAD VLÁDY SR, ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY SR PRE RÓMSKE KOMUNITY 2011: *Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020*. Bratislava (Úrad vlády Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity).
- VAŇO, B., MÉSZÁROS, J., 2004: *Reprodukčné správanie obyvateľstva v obciach s nízkym štandardom*. Bratislava (Infostat), 19 p.
- VAŠEČKA, I., 2000: Rómovia. In Kollár, M., Mesežnikov, G. eds. *Slovensko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava (Inštitút pre verejné otázky).
- VAŠEČKA, M., DŽAMBAZOVIČ, R., 2000: Sociálno-ekonomická situácia Rómov na Slovensku ako potenciálnych migrantov a žiadateľov o azyl v krajinách EÚ. In *Sociálna a ekonomická situácia potenciálnych žiadateľov o azyl zo Slovenskej republiky*. Bratislava (Medzinárodná organizácia pre migráciu), pp. 17-62.
- VÝSKUMNÁ AGENTÚRA, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2015: *Zoznam schválených žiadostí o NFP*. [cit. 2015-10-15]. Dostupné na: http://www.vyskumnaagentura.sk/uploads/media/15-Zoznam_schvalenych_ziadosti_o_NFP_3_1_01.pdf.

Príspevok vznikol v rámci riešenia grantového projektu VEGA-2/0089/15: „Metodológia a hodnotenie impaktov kohéznych politík na marginalizované rómske komunity: analýza výsledkov a prognózy ďalšieho vývoja“.

Cohesion Policies and Support of Education in Marginalized Roma Communities: a Case Study of the Trebišov Region

Jozef ANTOŠ, Alena ROCHOVSKÁ, Richard FILČÁK, Jurina RUSNÁKOVÁ

Summary: Cohesion policies are supported by large-scale investments and aimed to support jobs creation, address climate change and reduce poverty and social exclusion (Úrad vlády SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity 2011). Their cross-cutting priority in Slovakia are

marginalized Roma communities. Slovak Republic has invested considerable resources in effort to address the problems of marginalized Roma communities, by improving the living conditions, increase education level and to generally help integration of Roma into society.

The Trebišov district belongs, in terms of presence of the Roma population, among the districts with the highest proportion of the ethnic minority in Slovakia. Roma communities are present in more than half of the municipalities. They are located inside the villages, at the edge of the settlements, and in six municipalities we find here segregated communities representing areas with the worst living conditions. The efforts to integrate the inhabitants of marginalized communities, in line with the strategic documents of the Slovak Republic, can be substantially facilitated by investment into education. The outcomes of the analysis indicate, that financial investment only affects a fraction of the population of the Trebišov district. Moreover, it effects only one of the localities, in which is located segregated community. The outcomes of the survey point out to the insufficiency of the amounts invested, especially in terms of geographical distribution of finances. It is important to note, that there are municipalities with relatively large Roma communities in the district, where there is no allocated funding under the relevant action.

Besides importance of further investment in education, careful assessment of the effectiveness of applied approaches is needed (defined as the extent to which the qualitative changes were achieved), as well as assessment of their function (defined as the extent to which it leads to results consistent with identified problems).

Tab. 1. Districts of with the highest absolute numbers of Roma according to the Atlas of Roma Communities in 2013

Tab. 2. The municipalities of the Trebišov district with estimated proportion of Roma population at the total population

Tab. 3. Successful grant recipients under the OP Education according to measure 3.1 - Increasing the level of education of the marginalized Roma communities in the programming period (2007 – 2013) in the Trebišov district

Fig. 1. Percentage of Roma according to the Atlas of Roma Communities in 2013 and 2011 Census

Fig. 2. The percentage of Roma communities in the district Trebišov

Fig. 3. Number and type of settlements or the concentration of Roma communities in the Trebišov district

Fig. 4. Targeted financial interventions of the Structural Funds drawn by the regional school in the Trebišov district

Adresy autorov:

Mgr. Jozef Antoš
Katedra humánnej geografie a demografie,
Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského,
Ilkovičova 6, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava,
antos@fns.uniba.sk

Mgr. Alena Rochovská, PhD.
Katedra humánnej geografie a demografie,
Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského
Ilkovičova 6, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava
rochovska@fns.uniba.sk

Mgr. Richard Filčák, PhD., MSc.,
Prognostický ústav SAV
Slovenská akadémia vied
Šancová 56, 811 05, Bratislava
progrfil@savba.sk

Mgr. Jurina Rusnáková, PhD.
Ústav romologických štúdií
Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva,
Univerzita Konštantína Filozofa
Kraskova 1, 949 74 Nitra
jurina.rusnakova@email.cz